

УДК 378:001.8]-027.236(045)

DOI: 10.26565/2074-8167-2021-48-06

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

І. П. Репко

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради,
провулок Руставелі 7, Харків, Україна, 61001
studgorod.hgra@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0001-8501-4097>

І. О. Степанець

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради,
провулок Руставелі 7, Харків, Україна, 61001
i.o.stepanets28@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0003-0600-4398>

Стаття присвячена проблемі забезпечення ефективності науково-методичної роботи у закладах вищої освіти, зокрема педагогічних. На підставі аналізу та узагальнення наукової літератури та практичного досвіду визначено сутність ключових понять: умова; організаційно-педагогічна умова, ефективність. Визначено окремі аспекти місця й ролі науково-методичної роботи у цілісному педагогічному процесі ЗВО, що забезпечує професійну підготовку здобувачів освіти у контексті педагогіки співробітництва. Виокремлено основні проблеми НМР та схематично окреслено їх урахування у процесі її планування. Зазначимо, що важливою умовою вдосконалення НМР є конкретизація її напрямів, які названі й змістовно схарактеризовані. Запропоновано підходи до розробки наукових основ ефективного управління якістю освітнього процесу в закладі вищої освіти, складовою якого є науково-методична робота. Визначено сутність та показано значення системної діагностики, результати якої є визначальними для формування змісту та розробки форм НМР у педагогічному ЗВО. За результатами проведених досліджень названо педагогічні умови (зовнішні й внутрішні), створення яких обумовлюють ефективність формування системи науково-методичної роботи у ЗВО, представлено їх узагальнену характеристику. Проілюстровано органічний взаємозв'язок фахового освітнього середовища, зокрема педагогічного ЗВО, з науково-методичною роботою, яка є його структурним елементом. Констатовано вплив якісного фахового освітнього середовища на підвищення рівня методичної компетентності як викладачів, так і майбутніх педагогів.

Ключові слова: науково-методична робота, умова, організаційно-педагогічна умова, діагностика, ефективність.

И. П. Репко, И. А. Степанец

Коммунальное заведение «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия»
Харьковского областного совета, переулок Руставели 7, Харьков, Украина, 61001

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ЭФЕКТИВНОСТИ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ЗАВЕДИЯХ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Статья посвящена проблеме обеспечения эффективности научно-методической работы в заведениях высшего образования, в частности педагогических. На основании анализа и обобщения научной литературы и практического опыта определена сущность ключевых понятий: условие; организационно-педагогическое условие, эффективность. Определены отдельные аспекты места и роли научно-методической работы в целостном педагогическом процессе вуза, что обеспечивает профессиональную подготовку студентов в контексте педагогики сотрудничества. Выделены основные проблемы и схематически обозначено их место в процессе планирования НМР. Отмечено, что важным условием совершенствования НМР является конкретизация ее направлений, которые изложены и содержательно охарактеризованы. Предложены подходы к разработке научных основ эффективного управления качеством образовательного процесса в высшем учебном заведении, составной частью которого является научно-методическая работа. Определена сущность и значение системной диагностики, результаты которой являются определяющими для формирования содержания и разработки форм НМР в педагогическом высшем учебном заведении. По результатам проведенных

исследований названы педагогические условия (внешние и внутренние), создание которых определяет эффективность формирования системы научно-методической работы в высшем учебном заведении, представлена их общая характеристика. Проиллюстрировано естественную взаимосвязь профессиональной образовательной среды, в частности педагогического высшего учебного заведения, с научно-методической работой, которая является его структурным элементом. Констатировано влияние качественной профессиональной образовательной среды на повышение уровня методической компетентности, как преподавателей, так и будущих педагогов.

Ключевые слова: научно-методическая работа, условие, организационно-педагогическое условие, диагностика, эффективность

I. Repko, I. Stepanets

Municipal establishment «Kharkiv humanitarian pedagogical academy»
of Kharkiv regional council. 7. Rustaveli Lane, Kharkiv, 61001, Ukraine

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL WORK EFFICIENCY IN PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The article deals with the problem of ensuring scientific and methodological work efficiency in higher educational establishments, in particular pedagogical ones. Based on the analysis and generalization of scientific literature and practical experience, the essence of key concepts is determined: condition; organizational and pedagogical condition, efficiency. Certain aspects of the place and the role of scientific and methodological work in the holistic pedagogical process of higher educational establishment are identified, which provides professional training of students in the context of cooperation pedagogy. The main problems are highlighted and their consideration in the scientific and methodological work planning process is outlined. It is noted that an important condition for the improvement of scientific and methodological work is the concretization of its areas, which are named and meaningfully characterized. Approaches to the development of scientific bases for effective quality management of the educational process in a higher education establishment, a component of which is scientific and methodological work, are proposed. The essence and the significance of the system diagnostics are clarified, the results of which are decisive for the formation of the content and the development of forms of scientific and methodological work in pedagogical higher educational establishment. According to the results of the research, the pedagogical conditions (external and internal) are singled out, the creation of which is conditioned by the efficiency of the formation of scientific and methodical work system in higher educational establishments, their generalized characteristics are presented. The organic interrelation of the professional educational environment, in particular in pedagogical higher educational establishments, with scientific and methodical work, which is its structural element, is illustrated. The influence of high-quality professional educational environment on increasing the level of the methodological competence of both teachers and future ones is stated.

Key words: scientific and methodological work, organizational and pedagogical condition, diagnostics, efficiency.

Постановка проблеми. У вирішенні сучасних проблем модернізації й інформатизації сучасного освітнього простору та підвищення, у цілому, якості вищої освіти, зокрема, педагогічної, ми виходимо з того, що цей процес детермінується діяльністю закладів вищої освіти.

Як переконає досвід, організація ефективного освітнього процесу у будь-якому закладі вищої освіти значною мірою визначається постановкою науково-методичної роботи.

Методи дослідження. Для виокремлення конкретних проблем НМР та її характеристики, місця й ролі НМР у цілісному педагогічному процесі, окремих підходів до розробки наукових основ ефективного управління якістю освітнього процесу в контексті її організації, визначення ключових понять – системний аналіз, наукове узагальнення, моделювання; визначення організаційно-педагогічних умов ефек-

тивності НМР у педагогічному ЗВО шляхом забезпечення єдності освітнього і наукового компонентів цілісного педагогічного процесу – абстрагування, конкретизація, узагальнення досвіду, анкетування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових публікацій дає підстави стверджувати, що дослідники розглядають методичну роботу в системі освіти як цілісну систему пошукової, інформаційної, аналітичної, діагностичної та організаційної діяльності і спеціальних заходів, результатом реалізації якої є творчий розвиток педагогів та підвищення якості освітнього процесу у закладах освіти. Така методична робота має ґрунтуватися на глибокому аналізі стану освітнього процесу, конкретних результатах наукових досліджень, пропонуваннях педагогічною спільнотою освітніх інновацій [5, с. 176].

У контексті розгляду питання умов ефективності НМР уточнимо сутність ключових понять: умова, ефективність, організаційно-педагогічна умова. Ефективною ми вважаємо діяльність, що забезпечує досягнення бажаних результатів з найбільшими показниками їх вираженості. Про це ж, по суті, зазначали і В. Радул, Н. Савченко, В. Черкасов та інші.

У колі наукових інтересів вітчизняних науковців знаходиться питання ефективності, зокрема, науково-методичної роботи. Під ефективністю, як правило, розглядають співвідношення між реалізованими ресурсами (інтелектуальними, матеріальними, інформаційними, фізичними, фінансовими тощо) та досягнутими результатами, відповідно до поставлених завдань у конкретній діяльності [8, с. 117].

Узагальнення підходів до визначення поняття «умова» засвідчує, що науковці визначають його як певну сукупність чинників, які можуть змінюватись в залежності від природного чи соціального оточення, зовнішніх впливів і внутрішніх станів. Як засвідчує дослідження, ці чинники безпосередньо або опосередковано впливають на розвиток особистості (фізичний, інтелектуальний, психічний тощо) [17, с. 119-124; 18, с. 42; 19, с. 229].

Термін «організаційно-педагогічні умови» визначають як обставини, сукупність заходів, сукупність об'єктивних можливостей, що забезпечують цілісний педагогічний процес, найбільш ефективно його протікання [9, с. 22; 10, с. 343.; 11, с. 20; 13, с. 20; 16, с. 140-146].

Формування мети наукової праці. Метою наукової публікації є теоретичне обґрунтування організаційно-педагогічних умов ефективності НМР педагогічних ЗВО в контексті визначення її ролі і місця, розгляду єдності освітнього і наукового компонентів цілісного освітнього процесу, виявлення особливостей планування та з'ясування підходів до управління якістю НМР.

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті дослідження питань педагогічної ефективності науково-методичної роботи у педагогічних ЗВО вважаємо за доцільне розглядати певні аспекти місця і ролі НМР у цілісному педагогічному процесі.

З'ясовано, що процес професійної підготовки фахівців є процесом єдності дії викладачів і здобувачів освіти, який ґрунтується на співробітництві. Використовуючи аналогію із загальноекономічною сутністю будь-якого процесу отримання продукції, ми визначили таку логічну схему названої єдності: підготовка і передача інформації, її сприймання та свідоме застосування (рис.1).



Рис.1. Схема процесу фахової підготовки здобувачів освіти

Серед основних проблем НМР, вирішення яких потребує створення ефективних організаційно-педагогічних умов, науковці і практики називають: невизначеність з нормативною базою, низька методична культура викладачів, відсутність системності і недосконалість наукової компоненти методичної роботи, недостатня обґрунтованість моніторингових процедур щодо визначення якості НМР тощо.

Для ефективного виконання функцій науково-методичної роботи обов'язковим є створення певної регламентуючої документації, що визначає правила вирішення завдань управління та планування науково-методичної роботи. Визначальними документами обов'язково мають бути Положення про науково-методичну роботу у ЗВО та план НМР (рис.2).



Рис.2. Схема планування науково-методичної роботи у педагогічному ЗВО

Орієнтуючись на кінцеві результати, визначимо, як особливо важливі, контроль і облік науково-методичної роботи, що є актуальним в умовах індивідуальної роботи викладачів, а також для активізації і стимулювання їх участі в цій роботі.

Важливою умовою вдосконалення науково-методичної роботи є конкретизація її напрямів, чітке визначення змісту щодо інших підвидів методичної роботи: навчально- та організаційно-методичної, що розглядаються нами в тісному взаємозв'язку і розвиваються на основі впровадження результатів науково-дослідної роботи.

Узагальнення наукової теорії і досвіду переконує, що навчально-методична робота має бути спрямована на вдосконалення методики викладання, створення методичного забезпечення освітнього процесу, впровадження науково-обґрунтованих рекомендацій щодо освітнього процесу, підвищення педагогічної кваліфікації професорсько-викладацького складу і включає:

- створення проєктів нових і перегляд чинних робочих навчальних планів і програм;
- розробку (модернізацію) структури та змісту різних форм організації навчальних занять;
- розробку методичних матеріалів із контролю навчальних досягнень студентів;
- складання інструктивних матеріалів щодо планування освітнього процесу;

- взаємовідвідування та обговорення занять;
- розробку навчально-методичного забезпечення освітньої діяльності: навчально-програмна документація, підручники, посібники, довідники, збірники, методичні рекомендації до застосування інноваційних систем і технологій;
- створення методичного забезпечення педагогічних практик, завдань для індивідуальної роботи;
- проєктування та розробку дидактичних засобів;
- упровадження результатів науково-методичних досліджень щодо інновацій;
- методичне забезпечення самостійної роботи;
- методичне забезпечення підвищення кваліфікації викладачів.

Організаційно-методична робота передбачає заходи з управління методичною роботою у ЗВО щодо планування, реалізації і контролю результативності напрямів діяльності з підвищення якості освітнього процесу та його методичного забезпечення. Організаційно-методична робота включає:

- координацію і керівництво методичною роботою у ЗВО;
- планування й організацію діяльності органів управління методичною роботою у ЗВО;

- організацію роботи підрозділів, що забезпечують проведення методичної роботи у ЗВО: методичні кабінети (центри), відділи, лабораторії тощо;
- підготовку і проведення різних форм методичної роботи: конференції, наради, семінари, огляди, конкурси, виставки тощо;
- сприяння моніторингу методичної роботи відповідних структурних підрозділів;
- організацію заходів з підвищення кваліфікації науково-педагогічних кафедр: стажування, відрядження, курси тощо;
- підготовку матеріалів до засідань органів вишівського самоуправління: засідання кафедри, вчена (науково-методична) рада ЗВО (факультету) тощо;
- участь у роботі органів управління науково-методичною роботою ЗВО.

Важливо зазначити, що актуальною проблемою якості науково-методичної роботи у ЗВО є впровадження наукових основ управління нею. Метою управління є забезпечення ефективності системи науково-методичної роботи у ЗВО. У зв'язку з цим постають питання визначення змісту, функцій та структури системи управління науково-методичною роботою у ЗВО.

Узагальнення результатів досліджень переконує, що побудова системи якості ґрунтується на 3-х рівнях – індивідуальному, колективному і корпоративному, а отже, сама система може ефективно реалізовуватись за умови співпраці як окремих педагогів (учителів, викладачів), так і педагогічних колективів. Важливим елементом системи є визначені конкретні критерії, що дають можливість порівнювати та оцінювати роботу закладу освіти з усіх видів діяльності, зокрема й науково-методичної роботи, і стосовно всіх її суб'єктів [3, с. 61; 15, с. 304; 12, с. 239; 15, с. 58; 14, с. 255; 21, с. 143; 2, с. 221–231].

Адаптація принципів загального управління якістю (TQM) до сфери вищої освіти, зокрема педагогічної, дозволила виокремити такі види діяльності [1, с. 256; 4, с. 3–8]:

1. Планування якості: визначення споживачів освітніх послуг ЗВО (студенти, викладачі, батьки, інші заклади освіти, суспільство), виявлення їх потреб; розробка характеристики продукції, зокрема НМР, або послуг; ознайомлення виконавців з планами.

2. Забезпечення зв'язків якості: ініціювання видів діяльності зусиллями зацікавлених працівників; розробка засобів забезпечення якості освітнього процесу; формування колективу викладачів і студентів; організація освіт-

нього процесу відповідно до поставлених завдань; розробка критеріїв якості.

3. Контроль за якістю: розробка інструментарію вимірювання якості; аналіз показників та корекція освітнього процесу; вдосконалення освітнього процесу щодо забезпечення якості.

4. Поліпшення якості: створення інфраструктури для вдосконалення якості процесу за урахуванням прорахунків і недоліків в процесі; формування та мотивація творчих груп для акумулювання та реалізації ідеї щодо поліпшення якості; контроль якості шляхом моніторингу досягнень мети; організація та забезпечення підвищення кваліфікації творчих груп шляхом безперервного навчання та самоосвіти.

У сфері ж науково-методичної роботи дуже важливо чітко визначити питання, що потребують регламентації, відокремити їх від питань, де замість регламентації, потрібні рекомендації, і пропозиції щодо вибору чи творчого пошуку рішень стосовно конкретних умов і завдань. Як переконує практика, об'єктами регламентації у сфері науково-методичної роботи є зміст діяльності, результати і витрати на діяльність. При цьому, накази, розпорядження, рекомендації мають стосуватися лише окремих елементів діяльності, а положення і порядки мають регламентувати значно детальніше.

Одним із таких регламентуючих документів, є наприклад, Порядок планування й обліку впровадження результатів НДР в освітній процес ЗВО (Табл. 1). Результати наукових досліджень і педагогічний досвід засвідчують, що важливим чинником розвитку науково-методичної роботи у ЗВО, який впливає на її ефективність, є педагогічна діагностика. Педагогічну діагностику ми розглядаємо як процес і результат вимірювання та оцінювання освітньо-наукових досягнень окремих педагогів та колективів в освітньому процесі.

Важливим чинником функціонування та розвитку науково-методичної роботи, як цілісної соціально-педагогічної системи, є інформаційні процеси, які відбуваються ззовні та всередині самої системи. Відповідно, необхідною умовою ефективності науково-методичної роботи є надходження актуальної, об'єктивної, достовірної, конкретної зовнішньої та внутрішньої інформації. Надходження такої інформації дозволяє чітко сформулювати актуальну для вирішення методичну проблему, об'єктивно оцінити ситуацію, визначити цілі і завдання науково-методичної роботи та визначити організаційні механізми її виконання.

Таблиця 1

Упровадження результатів НДР в освітній процес ЗВО

Ззахід, тема	Види (форма) впровадження											Дата впровадження	Відповідальні	Місце впровадження	
	лекції	методичні вказівки	практичні роботи	лабораторні роботи	курскові роботи (проєкти)	форми і методи контролю	засоби навчання і виховання	дипломні, магістерські роботи (проєкти)	НДР студентів	доповіді	педагогічна практика				інше
2	3	4	5	6	7	8	9								

Важливо взяти до уваги, що зовнішніми джерелами, що безпосередньо впливають на організацію науково-методичної роботи в ЗВО, є, наприклад, нормативні документи, освітні програми, навчальні плани, підручники, інформація про умови навчання, соціальне замовлення на підготовку фахівців тощо.

Внутрішня інформація формується безпосередньо в закладі освіти: про перебіг і результативність науково-методичної роботи, рівень професійно-педагогічної компетентності викладачів, рівень успішності студентів, про ресурси для оптимального здійснення освітнього процесу тощо.

Здійснення педагогічної діагностики організації, процесу та результатів науково-методичної роботи забезпечує виявлення проблем і створює умови для об'єктивного планування їх усунення. Результати діагностики надають спрямованості діяльності всім суб'єктам НМР, націлюють їх на розв'язання практичних завдань, орієнтованих на підвищення якості методичної роботи. Врахування діагностичної інформації відкриває можливості для прогнозування цілей і завдань науково-методичної роботи, визначення напрямів, шляхів, форм і засобів діяльності викладацького колективу для підвищення якості освіти. Науково-методична робота, таким чином, формує і задовольняє освітній запит, що базується на нових вимогах, змісті і способах діяльності, як зазначають деякі науковці [7, с. 615].

Зазначаючи про діагностику професійної компетентності педагогів, яка є визначальною

для формування змісту та розробки форм науково-методичної роботи з науково-педагогічними працівниками, ми виходимо із поняття педагогічної діагностики і розуміємо її як процес визначення та співставлення реального стану і рівня компетенцій конкретного педагога зі змістом ідеалізованої моделі його компетентності.

Вирішення проблеми організації ефективної науково-методичної роботи у ЗВО, як переконує досвід, сприяє професійній самореалізації як викладачів, так і здобувачів освіти, а тому актуалізується питання якості їх науково-методичної підготовки та створення для цього оптимальних організаційно-педагогічних умов.

За дослідженнями В. Жернова, В. Коваль, О. Полонського, І. Прокопенко, Л. Сподіна та інших, педагогічні умови детермінуються зовнішніми та внутрішніми чинниками. Зовнішні педагогічні умови створюються під впливом політичних, соціально-економічних, соціокультурних, освітніх та інших чинників. Серед таких умов: мета і завдання освіти, особливості освітнього процесу, його структура, зміст освіти тощо.

Внутрішні умови є похідними від зовнішніх і становлять сукупність педагогічних заходів і дій суб'єктів освітнього процесу, що спрямовані на ефективне вирішення завдань освіти, про що зазначають науковці. До внутрішніх умов відносимо, наприклад, потребу у підвищенні кваліфікації, самореалізації; зацікавленість у досягненні фахових орієнтирів; наукові інтере-

си тощо, про що, зокрема, зазначає О. Співаковський [18, с. 42].

З метою з'ясування умов ефективності науково-методичної роботи у педагогічних ЗВО нами було проведено анкетування науково-педагогічних працівників Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради та її підрозділів і Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. Анкета включала, наприклад, такі питання як «Чи вважаєте Ви за потрібне здійснювати НМР у процесі фахової діяльності?», «Які чинники впливають на організацію та зміст науково-методичної роботи, яку ви проводите у ЗВО?», «Що допомагає Вам визначати мету, завдання, зміст, форми НМР у конкретній педагогічній діяльності?», «Назвіть мотиви, що спонукають Вас до НМР», «З якими проблемами ви стикаєтеся в процесі науково-методичної роботи у Вашому ЗВО?», «Перерахуйте найбільш суттєві показники ефективності НМР у ЗВО», «Який зміст Ви вкладаєте в поняття «якість науково-методичної роботи у ЗВО»?» тощо. Опрацювання та узагальнення результатів анкетування дозволило виокремити такі педагогічні умови ефективності та якості НМР:

1. Створення сприятливого творчо-фахового середовища, що характеризується високим рівнем організаційно-методичного, матеріально-технічного, інформаційно-методичного, наукового та кадрового забезпечення;

2. Визначеність нормативної бази, регламентуючої документації, яка визначає правила організації, контролю та обліку НМР;

3. Чітке визначення мети, завдань, основних напрямів, змісту НМР на різних рівнях, їх узгодженість і взаємозв'язок, наявність відповідної стандартизації продуктів НМР;

4. Взаємозв'язок освітнього, наукового та методичного потенціалів освітнього процесу, що реалізується у НМР;

5. Стимулювання професорсько-викладацького складу до НМР;

6. Системна робота ЗВО щодо організації всеобучу основам кращого досвіду НМР у ЗВО;

7. Формування ціннісного ставлення до НМР, потреби у методичному самовдосконаленні.

Важливість першої умови респонденти пов'язують із забезпеченням можливості для виконання науково-методичних розвідок: наявність широкої джерельної бази, обладнання; розвиток ІКТ; створення організаційної інфраструктури (центри, кабінети, відділи, лабо-

раторії тощо), що організаційно забезпечують здійснення НМР; сформованість колективу науковців-методистів, здатних забезпечити єдність наукової, освітньої і методичної складових освітнього процесу.

Стосовно другої умови йдеться про доцільність розробки нормативно-інструктивних документів, які б чітко регламентували як поняття феномену НМР, так і її зміст, основні результати, критерії оцінювання якості тощо. Потреба в такій регламентації, за результатами відповідей респондентів, зумовлена важливістю закріплення чіткого розуміння сутності НМР, необхідністю відокремлення питань, що передбачають виключно свободу вибору, творчого пошуку.

Третя умова передбачає створення комплексу планів і програм, що регламентують науково-методичну роботу у ЗВО в цілому та структурних підрозділах, стандартизують її результати за своєю метою, завданнями, основними напрямками та змістом, узгодженні з загальною проблемою ЗВО, метою НМР і НДР колективу.

Четвертою умовою є цілеспрямована реалізація у мети, змісту та результатів НМР комплексу завдань щодо освітньої, наукової та методичної діяльності професорсько-викладацького складу ЗВО у їх взаємозв'язку;

П'ята умова включає такі аспекти: створення сприятливого освітнього середовища та розробка системи засобів заохочення науково-педагогічних працівників до НМР; підтримка то розвитку ініціативи у поєднанні з дотриманням правил академічної доброчесності.

Шоста умова вимагає: набуття методичного досвіду та вмінь інтерпретувати результати НДР стосовної їх ефективності реалізації в освітньому процесі вищої чи освітньому процесі загальної середньої освіти, інтегрувати теоретичні і практичні складові результатів дослідження у НМР; актуалізації, систематизації розповсюдження знань про НМР; її напрями, організацію, зміст, форми, специфічні особливості щодо конкретної галузі знань; побудови динамічної системи заходів з метою вивчення кращого досвіду організації НМР у ЗВО та ознайомлення з її результатами.

Сьома умова орієнтує викладачів на усвідомлення потреби у методичному самовдосконаленні, підвищенні рівня володіння основами НДР на основ формування у них ціннісного ставлення до НМР як такої, що сприяє ефек-

тивному вирішенню фахових завдань, завдань забезпечення якості освітнього процесу, його результативності.

Доречно зазначити, що узагальнення матеріалів даного дослідження, результатів наукового пошуку переконують в існуванні як безпосередньо, так і опосередкованого взаємозв'язку якості освітнього середовища у ЗВО ефективністю НМР.

Поняття «освітнє середовище» ми розглядаємо під кутом вирішення, перш за все, управлінських проблем в освітній галузі, пов'язаних з професійною діяльністю освітян, вказуючи на такі специфічні особливості освітнього середовища як технологічність, насиченість освітніми ресурсами, цілісність, структурованість. Очевидно, що НМР пов'язана з усіма цими особливостями.

Разом з тим, у проведеному дослідженні фахове освітнє середовище розглядається як цілісна динамічна система, структурним елементом якої є науково-методична діяльність, яка збагачує систему інформаційно, технологічно і забезпечує її ефективність стосовно результативності і якості підготовки педагогічних кадрів та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників. При цьому, як зазначає І. Упатова, саме занурення у фахове освітнє середовище підвищує рівень методичної підготовки як викладачів так і майбутніх педагогів, сприяє стимулюванню їх до методичної діяльності, творчого пошуку, самоосвіти і самовдосконалення власної методичної майстерності [20, с. 208-215].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином НМР ефективна там, де вона чітко організована і проводиться як реалізація цілісної системи дій і заходів, тобто є цілісною системою. Визначимо такі організаційно-педагогічні умови ефективності НМР:

- чіткість і визначеність цілей;
- відповідність змісту, форм і методів НМР цілям організації її системи;
- здійснення НМР на діагностичній основі з урахуванням освітніх потреб конкретних педагогів;
- створення дієвого освітнього інформаційного середовища освітнього закладу;
- здійснення диференційованого підходу до вибору форм і змісту НМР з урахуванням якості кадрового складу, професійної компетентності викладачів;
- масовий розвиток творчої активності професорсько-викладацького складу;
- підвищення рівня теоретичної, методичної та науково-практичної підготовки педагогів, їх загальної та педагогічної культури;
- розробка широкого спектру критеріїв та рівня оцінки й стимулювання педагогічної майстерності;
- координація діяльності психолого-педагогічних, наукових і методичних служб;
- оптимальний баланс новацій і досвіду, нововведень і традицій в освітньо-науковій та методичній роботі.

Потребує подальшого обґрунтування методика експериментальної перевірки умов ефективності науково-методичної роботи у ЗВО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Анісімов П. Ф. *Управління якістю вищої освіти*. Київ : Освіта, 2001. 256 с.
2. Багутдінова М., Новіков М. *Управління якістю освіти. Стандарти і якість*. 2002. №9. С. 221–231.
3. Березняк Є. С. *Реалізація принципу демократизації і управлінській діяльності директора школи*. Методичний посібник для керівників шкіл. Київ : УДСО, 1996. 61 с.
4. Берулава М. Н. *Современные модели обучения в свете концепции гуманизации образования. Гуманизация образования*. 1994. № 2. С. 3-8.
5. Василенко Н. В. *Науково-методична робота в школі*. Харків: Видавничка група «Основа», 2013. 176 с.
6. Віткін Л. М. *Особливості застосування стандартів 180 9000 у ВНЗ Українська асоціація з розвитку менеджменту та бізнесу освіти (УАРМБО)*, Університет економіки і права «КРОК». Київ, 2004. 58 с.
7. Волкова Н. П. *Педагогіка* : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2007. 615 с.
8. Женосек І. П. *Організація науково-методичної роботи в школі*. 2-ге вид. доп. Харків : Вид. група «Основа», 2007. С. 117.
9. Коваленко В. О. *Педагогічні умови організації позааудиторної навчальної діяльності студентів медичних коледжів* : автореф. дис. на здобуття канд. пед. наук : 13.00.04: Житомирський державний педагогічний університет імені Івана Франка. Житомир, 2014. 22 с.

10. Коваль Л. В. *Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку початкової освіти : монографія*. 2-ге видання перероблене і доповнене. Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2012. 343 с.
11. Ковальчук О. А. Педагогічні умови професійного становлення майбутнього вчителя математики у позааудиторній навчально-виховній діяльності : дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Житомирський державний педагогічний університет імені Івана Франка. Житомир, 2013. 20 с.
12. Кожурін Ф. Д. *Процес управління (системне дослідження і розробка на прикладі регіону)* Київ: Думка, 1998. 239 с.
13. Костюченко К. Є. Педагогічні умови формування раціонально-критичного мислення у майбутніх учителів в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. Кіровоград, 2011. 20 с.
14. Крижко В. В. *Теорія і практика менеджменту в освіті: навч. посіб.* Київ : Освіта України, 2005. 255 с.
15. Пономарьова Г. Ф., Харківська А. А., Бабакіна О. О., Отрошко Т. В., Соловйова Р. І. *Вища освіта і Болонський процес: підручник*. Харків : ХГПА, 2011. 304 с.
16. Прокопенко І. А. Педагогічні умови формування професійно-менеджерської культури майбутнього вчителя. *Теорія та методика навчання та виховання*. Вип. 2011. 30. С. 140–146.
17. Скворцова С. О. Теоретико-методичні основи формування компетентності майбутніх учителів: нормативна і варіативна складові методичної компетентності вчителя початкових класів. *Pedagogika. Najnowsze badamanaukowe: Teoria, praktyka. :Zbiór raportów naukowych (Poznań 30.03/2015) Warszawa : Wydawca: Sp.4.2 C.119–124.*
18. Співаковський О. В. Теоретико-методичні основи навчання вищої математики майбутніх учителів математики з використанням інформаційних технологій : автореф. дис. доктора пед. наук. 13.00.02. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2004. 42 с.
19. Сподін Л. А. Педагогічні умови формування професійної спрямованості особистості студентів вищих аграрних закладів освіти : дис. канд. пед. наук : 10.00.04. Національний аграрний університет. Київ, 2001. 229 с.
20. Упатова І. П. Створення фахового освітнього простору як умова підвищення ефективності навчально-виховного процесу у закладі освіти. *Наукові записки кафедри педагогіки*. Харків, 2011. Вип. XXVII. С. 208–2015.
21. Яхнін Я. К. *Сучасні підходи у якості освіти*. Київ : Наук. думка, 2010. 143 с.

REFERENCES:

1. Anisimov, P. F. *Upravlinnia yakistiu vyshchoi osvity*. Kyiv : Osvita, 2001. 256 p.
2. Bahutdinova, M., Novikov M. *Upravlinnia yakistiu osvity. Standarty i yakist.* 2002. №9. P. 221–231.
3. Bereznjak, Ye. S. *Realizatsiia pryntsyphu demokratyzatsii i upravlinskii diialnosti dyrektora shkoly*. Metodychnyi posibnyk dlia kerivnykiv shkil. Kyiv : UDSO, 1996. 61 p.
4. Berulava, M. N. *Sovremennie modely obuchenya v svete kontseptsyy humanyzatsyy obrazovanya. Humanyzatsiya obrazovanya.* 1994. № 2. P. 3-8.
5. Vasylenko, N. V. *Naukovo-metodychna robota v shkoli*. Kharkiv: Vydavnycha hrupa «Osnova», 2013. 176 p.
6. Vitkin, L. M. *Osoblyvosti zastosuvannia standartiv 180 9000 u VNZ Ukrainka asotsiatsiia z rozvytku menedzhmentu ta biznesu osvity (UARMBO)*, Universytet ekonomiky i prava «KROK». Kyiv, 2004. 58 p.
7. Volkova, N. P. *Pedahohika : navch. posib.* Kyiv : Akademvydav, 2007. 615 p.
8. Zhenosek, I. P. *Orhanizatsiia naukovo-metodychnoi roboty v shkoli*. 2-he vyd. dop. Kharkiv : Vyd. hrupa «Osnova», 2007. P. 117.
9. Kovalenko, V. O. *Pedahohichni umovy orhanizatsii pozaaudytornoj navchalnoj diialnosti studentiv medychnykh koledzhiv* : avtoref. dys. na zdobuttia kand. pед. nauk: 13.00.04: Zhytomyrskiy derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Ivana Franka. Zhytomyr, 2014. 22 p.
10. Koval, L. V. *Profesiina pidhotovka maibutnix uchyteliv u konteksti rozvytku pochatkovoї osvity : monohrafiia*. 2-he vydannia pereroblene i dopovnene. Donetsk : LANDON – KhKhI, 2012. 343 p.
11. Kovalchuk, O. A. *Pedahohichni umovy profesiinoho stanovlennia maibutnoho vchytelia matematyky u pozaaudytornij navchalno-vykhovnij diialnosti* : dys. kand. pед. nauk : 13.00.04. Zhytomyrskiy derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Ivana Franka. Zhytomyr, 2013. 20 p.
12. Kozhurin, F. D. *Protsees upravlinnia (systemne doslidzhennia i rozrobka na prykladi rehionu)* Kyiv: Dumka, 1998. 239 p.

13. Kostiuchenko, K. Ye. Pedagogichni umovy formuvannia ratsionalno-krytychnoho myslennia u maibutnikh uchyteliv v protsesi vyvchennia psykhologo-pedagogichnykh dystsyplin : avtoref. dys. kand. ped. nauk : 13.00.04. Kirovohradskiy derzhavnyi pedagogichnyi universytet imeni Volodymyra Vynnychenka. Kirovohrad, 2011. 20 p.
14. Kryzhko, V. V. *Teoriia i praktyka menedzhmentu v osviti: navch.posib.* Kyiv : Osvita Ukrainy, 2005. 255 p.
15. Ponomarova, H. F., Kharkivska A. A., Babakina O. O., Otroshko T. V., Soloviiova R. I. *Vyshcha osvita i Bolonskyi protses: pidruchnyk.* Kharkiv : KhHPA, 2011. 304 p.
16. Prokopenko, I. A. Pedagogichni umovy formuvannia profesiino-menedzherskoi kultury maibutnoho vchytelia. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia.* Vyp. 2011. 30. P. 140–146.
17. Skvortsova S. O. *Teoretyko-metodychni osnovy formuvannia kompetentnosti maibutnikh uchyteliv: normatyvna i variatyvna skladovi metodychnoi kompetentnosti vchytelia pochatkovykh klasiv.* Pedagogika. Naynowsze badamanaukowe: Teoria, praktyka. :Zbior raportoe naukowych (Poznan 30.03/2015) Warszawa : Wydawca: Sp.4.2 P.119–124.
18. Spivakovskiy, O. V. *Teoretyko-metodychni osnovy navchannia vyshchoi matematyky maibutnikh uchyteliv matematyky z vykorystanniam informatsiinykh tekhnolohii : avtoref. dys. doktora ped. nauk. 13.00.02.* Natsionalnyi pedagogichnyi universytet imeni M.P. Drahomanova. Kyiv, 2004. 42 p.
19. Spodin, L. A. Pedagogichni umovy formuvannia profesiinoi spriamovanosti osobystosti studentiv vyshchykh ahrarnykh zakladiv osvity : dys. kand. ped. nauk : 10.00.04. Natsionalnyi ahrarnyi universytet. Kyiv, 2001. 229 p.
20. Upatova, I. P. *Stvorennia fakhovoho osvitnoho prostoru yak umova pidvyshchennia efektyvnosti navchalno-vykhovnoho protsesu u zakladi osvity.* Naukovi zapysky kafedry pedagogiky Kharkivskiy natsionalnyi universytet im. V.N. Karazina, Komunalnyi zaklad «Kharkivska humanitarno-pedagogichna akademiia» Kharkivskoi oblasnoi rady. Kharkiv, 2011. Vyp. VII. P. 208–2015.
21. Iakhnin, Ya. K. *Suchasni pidkhody u yakosti osvity.* Kyiv : Nauk. dumka, 2010. 143 p.